

Zitting 1998-1999

3 februari 1999

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

Interpellatie van de heer Chris Vandenbroeke tot de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de evolutie van de financiële middelen voor het onderwijs

Vraag om uitleg van de heer Chris Vandenbroeke tot de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de overheveling van FWO-mandaten naar het academisch kader

Vraag om uitleg van de heer Ludo Sannen tot de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de sekseverschillen in het onderwijs zowel wat betreft de leerlingen als leerkrachten en de mogelijke beïnvloeding van de leer- en ontwikkelingskansen van de leerlingen

Vraag om uitleg van de heer Karel De Gucht tot de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de anciënniteit van leerkrachten die in opdracht van de VVOB in het buitenland hebben gewerkt

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid

Woensdag 3 februari 1999

VOORZITTER : De heer Gilbert Vanleenhove

– *De interpellatie wordt gehouden om 14.09 uur.*

Interpellatie van de heer Chris Vandenbroeke tot de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de evolutie van de financiële middelen voor het onderwijs

De voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Vandenbroeke tot de heer Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de evolutie van de financiële middelen voor het onderwijs.

De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Mijnheer de voorzitter, ik wil vooraf vragen dat de grafiek die ik bij me heb, zou worden rondgedeeld. Zo kan ik mijn onderwerp, de financiële middelen voor het onderwijs, iets aanschouwelijker voorstellen.

Mijnheer de minister, collega's, er wordt vaak gezegd dat men met cijfers, met statistieken of ook met de Bijbel alles kan bewijzen. Dit is misschien wel waar, maar dit houdt gewoon in dat men met cijfers en statistieken kan sjoemelen. Met andere woorden, men kan cijfers en statistieken manipuleren. Dat betekent dus dat men zich vertrouwd moet maken met statistieken. Op die manier vermijdt men dat men zich op het verkeerde been laat zetten.

Als cijfers en statistieken op een correcte manier worden gebruikt, vormen ze natuurlijk wel het meest objectieve criterium om op een serene en rustige manier te discussiëren. Ik heb dan ook naar best vermogen zo eerlijk en objectief mogelijk de beschikbare cijfers verzameld en ze op deze grafiek uitgetekend. Op de grafiek vindt men een weergave van de onderwijsbegroting, gerelateerd aan ons bruto regionaal product. Het gaat dan om de

onderwijsbegroting inclusief de ondergeschikte besturen.

Aan de hand van deze grafiek wil ik de volgende vraagstelling onderzoeken. Wat is de filosofie die wordt gehanteerd ten opzichte van onderwijs ? Ik hoor immers zo vaak zeggen dat we onderwijs – onze enige grondstof – optimaal moeten benutten. Natuurlijk moeten we dit ook zeker a fortiori doen, aangezien we leven in een voortdurend sterker wordende kennismaatschappij.

Mijnheer de minister, ik heb de volgende vraag voor u. Wat is in feite de filosofie rond onderwijs ? Werd er tijdens de voorbije jaren of tijdens de voorbije regeerperiodes effectief een bepaalde visie ontwikkeld ? Sommigen beweren namelijk dat de visie die werd ontwikkeld er inzonderheid een was van rationalisatie.

Als ik naar de cijfers kijk, lijkt daar wel iets voor te zeggen. De essentie van het onderwijsbeleid van de voorbije jaren is inderdaad misschien met name te zoeken in de richting van de rationalisatie. Ik ben echter te goeder trouw. Ik bekijk wat er de voorbije jaren is gebeurd, en ik vergelijk dat met wat er in de vorige regeerperiode is gebeurd. In alle eerlijkheid zeg ik dan dat er heel wat werd verwezenlijkt. Ik zal niet alles opsommen, maar ik verwijs enkel naar bijvoorbeeld de niveaudecreten. Men is dus echt wel met zeer veel denk- en doewerk bezig aan ons onderwijs. Waarom en waartoe gebeurt dit echter ? Als er inderdaad een filosofie ten gronde wordt ontwikkeld, wat is men dan bereid te betalen ? Koken kost immers geld, en er moet boter bij de vis zijn. Ik hoor straks wel van u of er al dan niet een filosofie is. Mijn interpellatie kan immers zowel kwalitatief als kwantitatief worden geïnterpreteerd.

Als ik de toetsing maak vanuit het kwantiteitsgegeven, gaat het dus over het geld. Wat mag ons onderwijs kosten ? Als we de grafiek bekijken, kunnen

Vandenbroeke

we niet anders dan concluderen dat er in relatieve termen wel degelijk een afbouw is. Ik protesteer dus met klem tegen de bewering van minister De-meester dat ook in het onderwijs de middelen groeien. Het gaat dan immers om een zuiver nominale groei. In relatieve termen – en dat is de essentie – doet men aan afbouw.

Zoals ik al zei, heb ik naar best vermogen de cijfers op een rijtje gezet. Het gaat dus om de onderwijsbegroting die wordt gerelateerd aan het bruto regionaal product. Ik heb dit gedaan vanaf het begin van de jaren zeventig. Ik ben de allereerste om toe te geven dat de onderwijsbegroting in de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig een begroting was met heel wat uitwassen. We kennen daar ook de oorzaken van.

Er was misschien een enigszins overtrokken democratisering van het onderwijs. Elke provincie moest minstens één universiteit hebben. Ieder kanton moest minstens één hogeschool hebben. Het is ook de periode van het VSO. Dat had inderdaad goede kanten, maar het was zeker ook de oorzaak van een aantal budgettaire excessen. Ik heb er dan ook geen enkel probleem mee om toe te geven dat er moest worden afgebouwd.

Dit alles dateert echter al van enige tijd geleden. Het is veel interessanter ons vooral te richten op deze regeerperiode. Ik kan dan enkel maar de volgende conclusie trekken : in relatieve termen gaan we er zeer sterk op achteruit. Dat blijkt zeer duidelijk uit deze grafiek.

Er is echter nog een tweede indicatie, waarvan ik de cijfers heb meegebracht. Ik heb namelijk de internationale vergelijkingen in de OESO-rapporten geraadpleegd. Vier tot vijf jaar geleden bedroeg het OESO-gemiddelde 5,1 percent van het BNP, respectievelijk van het BRP. Ik moet er evenwel aan toevoegen dat de OESO-vergelijking wat ons betreft enkel gaat over België en geen cijfers preciseerd over de deelstaten. Volgens die cijfers was het gemiddelde voor België 5,5 percent van het BNP.

Recentere gegevens van de OESO leren dat de verhoudingen nu net andersom liggen. Twee jaar geleden was het OESO-gemiddelde al 5,5 percent, terwijl wij lager dan 5 percent scoren. Voor Vlaanderen is het cijfer precies 4,9 percent. We hoeven dus niet te gloriëren, integendeel. Als we een visie hebben, als we stellen dat de kennismaatschappij de toekomst heeft en als we zeggen dat we er alles aan willen doen, dan moet dat ook in de cijfers

terug te vinden zijn. Dat is echter niet het geval. Critici zeggen dat in het onderwijs rationalisatie de overheersende visie is. Ik kan me daarin terugvinden. Deze redenering is niet nieuw. Ik heb ze in de commissie en tijdens de begrotingsbespreking al aangebracht. Ze wordt echter iedere keer van tafel geveegd.

Wat blijkt echter ten gronde ? Twee maanden geleden tijdens de begrotingsdiscussie waren het uw woorden – ik heb de notulen bij me maar u zult zich uw woorden wel herinneren – dat de kwaliteit van het onderwijs vereist dat we uitpakken met een passende, en navenant verhoogde, inzet van middelen. U hebt er daarbij op gewezen dat ook andere sectoren vragende partij zijn ; en dat klopt. Als het echter uw visie is dat onderwijs een topprioriteit is voor de toekomst, dan zou die verhoging toch moeten kunnen. U was toen ook van mening dat een verhoogde inzet van middelen nodig is voor wat we ambiëren.

Ik herinner me een schitterend interview met uw voorganger minister Van den Bossche voor het zomerreces. Het ging over de visie op onderwijs die we zouden moeten ontwikkelen. Ook hij zei toen dat die visie een verhoogde inzet van middelen impliceert, anders kunnen we het doel nooit bereiken.

Enkele weken geleden las ik in een krant een vrije tribune van minister Van Rompuy. Hij zei dat we wel goed functioneren, vermits onze begroting een overschot van 20 miljard frank vertoont, maar dat er investeringen nodig zijn. Hij had het over een vierluik, dat hij de V-vitamientjes noemde. Dat sloeg op vorming en onderwijs. Als ik dat vergelijk met deze grafiek, dan denk ik dat minister Van Rompuy dringend moet aankloppen bij zijn collega van Begroting, die glorieert met het feit dat ze 20 miljard frank overschot heeft. Tijdens deze regeerperiode werd de onderwijsbegroting in relatieve termen immers systematisch afgebouwd.

Anderhalve week geleden las ik ook een vrije tribune van mevrouw De Schamphelaere, die lid is van deze commissie. Ook in haar tekst vind ik hetzelfde thema terug. Er is dus iets loos. Iedereen in Vlaanderen, zelfs parlementsleden en ministers, zijn het met me eens, maar intussen bouwen we verder de onderwijsbegroting in relatieve termen af. Wat is er in feite aan de hand ? Hoe zit het met onze visie op onderwijs ? Zullen we wat experimenteren, per niveau eens ingrijpen en wat aan schaalvergroting doen ? Individualiseren kan echter niet, want dat heeft een prijskaartje.

Vandenbroeke

Mijnheer de minister, het verrast me niet dat er uitwassen zijn. De realiteit is wat ze is. We maken te veel jonge mensen in Vlaanderen doelloos. Daar komen uitwassen van. We kennen de cijfers : 10 tot 20 percent van de achttienjarigen verlaten het onderwijs zonder diploma. U zult er echter iets aan doen, u zult modules invoeren.

We gaan er prat op dat we een op twee van onze achttienjarigen naar het hoger onderwijs sturen. Bij de follow-up laten we het echter afweten. Een op twee achttienjarigen die in de hogescholen of universiteiten starten, buist immers. Een deel van hen bist en kan herpakken. Laten we echter niet vergeten dat tien tot twintig percent van de starters afhaken en terecht komen in een uitzichtloze situatie. Dit alles vraagt meer dan zorg. Het vereist ook een visie en een filosofie. Ik zou deze graag van u vernemen.

Tot besluit vat ik mijn vragen kort samen. Mijnheer de minister, ik weet dat u heel goede diensten hebt. Als er werkelijk een visie is, hebt u dan ook een passende prognose omtrent de evolutie van leerlingen- en studentenpopulaties en omtrent hun vormingsbehoeften in functie van de maatschappelijke ontwikkelingen ? Houdt die onderwijsvisie ook rekening met de zeer snelle maatschappelijke mutaties ?

Hoe verklaart u de scherpe daling in relatieve termen van de onderwijsfinanciering, zoals ik ze u voorlegde in deze grafiek, vooral tijdens deze regeerperiode ? Er is inderdaad heel veel decreetgevend werk per niveau gebeurd. Dit staat echter haaks op de bereidheid om met passende middelen over de brug te komen. Hoe verantwoordt u dat ?

Ten slotte blijf ik erbij dat het een nobele doelstelling is van de regering om, gegeven de richtsnoeren maar ook los daarvan, te zorgen voor een maximale integratie van onze mensen in de arbeidsmarkt. De sleutel daartoe blijft vorming, onderwijs en persoonlijkheidsvorming. Als we daarin falen kunnen we enkel nog curatief optreden. Ik heb alle respect voor de pogingen van minister Kelchtermans om bij te sturen, maar er is meer nodig. Preventief handelen is cruciaal.

De voorzitter : Minister Baldewijns heeft het woord.

Minister Eddy Baldewijns : Mijnheer de voorzitter, het onderwerp dat we vandaag behandelen, wordt niet voor het eerst in dit parlement of in deze com-

missie besproken. Niemand in het Vlaams Parlement of in de Vlaamse regering, van welke politieke fractie ook, zal ontkennen wat de heer Vandenbroeke schreef in zijn aankondiging van deze interpellatie. Ik citeer : 'Het onderwijs is een erg cruciale toekomstgerichte aangelegenheid, die zowel formeel als inhoudelijk alle mogelijke aandacht verdient en vereist. Ze moet gebaseerd zijn op een middellangetermijnvisie.'

Ik ontken niet dat ik, juist zoals mijn voorgangers, vragende partij ben voor meer financiële middelen voor het Vlaams onderwijs. Ons onderwijs is immers een van de belangrijkste grondstoffen in de huidige kennismaatschappij. U hebt dat trouwens zelf gezegd, mijnheer Vandenbroeke. Ik pleit evenwel ook voor budgettaire orthodoxie en voor een gezond evenwicht tussen de middelen die aan elk bevoegdheidsdomein worden toegekend. Ik pleit dus voor enige realiteitszin.

Ik ontken wel met klem dat het regeringsbeleid de toekomst zou hypothekeren door systematisch te besparen op onderwijs, zelfs in die mate dat de onderwijsuitgaven zouden dalen. Het accent ligt momenteel wel meer dan vroeger op het beheersen van de onderwijsuitgaven, maar is dat niet de correcte houding van een goede huisvader ?

Ondanks de cijfers is dit een gevoelsgeladen discussie. Laten we de naakte cijfers eens bekijken. Tijdens de bespreking van de onderwijsbegroting 1999 heb ik al uitvoerig aangetoond dat het onderwijsbudget vrij stabiel blijft als percentage van de totale begroting van de Vlaamse Gemeenschap over de jaren heen. Gemiddeld bedraagt het 43 percent.

Ten tweede zijn de onderwijsuitgaven van de overheid als percentage van het bruto geografisch product een internationaal erkende en bruikbare indicator om de inspanning van een land of een regio te meten en te vergelijken met andere landen. Uit de meest recente publicatie van de OESO 'Education at a Glance 1998 Indicators' van november 1998 blijkt dat het cijfer voor Vlaanderen voor 1995 5 percent bedraagt. Voor 1990 was dat 4,8 percent. Het OESO-landengemiddelde voor 1995 bedraagt 4,9 percent. We kunnen niet anders dan dezelfde cijfers gebruiken. De vergelijkbare cijfers voor de ons omringende landen spreken eveneens voor zich : Nederland : 4,6 percent ; Frankrijk : 5,8 percent ; Duitsland : 4,5 percent ; het Verenigd Koninkrijk : 4,6 percent ; Ierland : 4,7 percent. Vlaanderen scoort dus niet zo slecht in deze tabel. Het is onze bedoeling de onderwijsuitgaven in Vlaan-

Baldewijns

deren minstens op het niveau van de vergelijkbare landen van de Europese Unie te houden.

Ten derde blijkt ook overduidelijk uit de evolutie van de Vlaamse onderwijsuitgaven tussen 1989 en 1998 dat dit budget zowel in nominale als in reële termen is gestegen. Ik wil niet teruggaan tot 1972, want dat zou een vals beeld creëren. In 1989 bedroegen de onderwijsuitgaven 172,5 miljard frank. In 1998 liep het budget op tot 244,5 miljard frank. Zelfs als we deze nominale stijging corrigeren voor de jaarlijkse inflatie, bedraagt het onderwijsbudget in 1998 in reële termen 200,1 miljard frank. Dat is een reële stijging tussen 1989 en 1998 met 27,6 miljard frank, ondanks de effecten van de vermindering van de leerlingenaantallen in het basis- en secundair onderwijs ingevolge de denataliteit.

Mijnheer de voorzitter, tot besluit en als concreet antwoord op de verschillende vragen van de heer Vandenbroeke benadruk ik ten eerste dat Vlaanderen niet desinvesteert in zijn onderwijs. De onderwijsuitgaven kennen geen latente relatieve daling. De middeleninzet laat het dus niet afweten, integendeel.

Ten tweede wordt de toekomstige evolutie van de leerlingenaantallen uiteraard in kaart gebracht. Het departement Onderwijs hanteert sinds jaren een leerlingenprognosemodel dat is gebaseerd op de bevolkingsvooruitzichten van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies dat uitgaat van de prognoses van het NIS. De schoolbevolking is namelijk geen zelfstandig gegeven, maar een onderdeel van de totale bevolking. Een bevolking is in essentie een dynamisch gegeven. Geboortes, sterftes en migratiebewegingen zijn er de oorzaak van dat elke bevolking, zowel naar omvang als samenstelling, voortdurend in evolutie is.

Het leerlingenprognosemodel van het departement Onderwijs is een participatiemodel. De moederpopulatie – de bevolkingsopbouw volgens leeftijd – wordt exogeen geschat, zodat een scheiding wordt aangebracht tussen demografische factoren, namelijk de ontwikkeling van de bevolkingssamenstelling enerzijds en de onderwijskundige factoren en de deelnamepercentages of scholarisatiegraden anderzijds. Het departement Onderwijs beheert het grootste budget in Vlaanderen, is de grootste Vlaamse werkgever en staat in voor de organisatie van een kwaliteitsvol onderwijs aan 1,3 miljoen jongeren. Het lijkt me dan ook evident dat dit

onderwijs enige aandacht besteedt aan langetermijnprognoses en -denken.

Mijnheer Vandenbroeke, u had het over het omvattende decreetgevende werk op het vlak van onderwijs. Zoals eerder al werd aangetoond, had en heeft dat decreetgevende werk geen budgettaire besparende finaliteit, maar stond en staat het enkel en alleen in het teken van de bezorgdheid om de kwaliteit van ons onderwijs te garanderen en te verbeteren.

Ten derde houdt deze dagdagelijkse bezorgdheid uiteraard ook in dat we bijzondere aandacht blijven schenken aan de optimalisatie van de scholing van onze jongeren en aan een verdere reductie van het aantal laaggeschoolden. De heer Vandenbroeke vergeet evenwel dat in het verleden aanzienlijke decretaire en budgettaire inspanningen werden geleverd op het vlak van onder meer zorgverbreding, onderwijsvoorrang, geïntegreerd onderwijs, introductie van nieuwe media en ICT, tweedekansonderwijs en basiseducatie. Mijnheer de minister-president, u ziet dat ik geen kans laat voorbijgaan om het over deze bijzondere inspanningen te hebben.

Minister-president Luc Van den Brande : Mijnheer de minister, ik wil niet interfereren in uw antwoord op deze interpellatie, maar u overtuigt me volledig.

De voorzitter : Ik had het niet anders verwacht.

Minister Eddy Baldewijns : Ten vierde beschikt Vlaanderen over weinig natuurlijke grondstoffen. Bijgevolg moeten we onze concurrentiepositie voornamelijk versterken door meer aandacht te besteden aan het uitbouwen en versterken van een kennispotentieel met een zo groot mogelijk draagvlak in onze maatschappij. Dat betekent in de eerste plaats blijvend investeren in onderwijs en opleiding. Volgens mij getuigt het niet van visie en langetermijndenken om dat te doen, zoals de heer Vandenbroeke suggereert, ten koste van de door de Vlaamse overheid moeizaam opgebouwde budgettaire reserve van 20 miljard frank. Een goede huisvader spaart immers tijdens de vette jaren om te kunnen overleven tijdens de magere jaren. Ook de volgende jaren heeft men recht op een optimale dienstverlening door de overheid.

Mijnheer Vandenbroeke, het is de tweede keer op heel korte tijd dat we het over dit onderwerp hebben.

Net zoals u heb ik me ervan weerhouden veel cijfers op te sommen. Ik ben er immers van overtuigd

Baldewijns

dat we wellicht tot dezelfde conclusies zouden komen indien we van dezelfde uitgangspunten zouden vertrekken en dezelfde cijfers zouden interpreteren.

De voorzitter : De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Mijnheer de minister, ik respecteer natuurlijk het antwoord van minister Baldewijns. Mijnheer de minister, laat me toe even stout te zijn. Als ik uw antwoord en argumentatie hoor, begrijp ik waarom de curve in relatieve termen daalt. Van minister Demeester weten we dat een frank een frank is. Dat is haar volste recht en haar bevoegdheid. Als u zo soepel blijft zal het onderwijs uiteraard moeten inbinden. Iedereen heeft er de mond van vol dat onderwijs onze enige grondstof is, onze toekomst. Mag de begroting van onderwijs dan niet lichtjes groeien ? In talrijke vrije tribunes hebben ministers en parlementsleden van de meerderheid gepleit voor meer geld voor onderwijs, maar dat gebeurt dan iedere keer ofwel ver vóór, ofwel na de begrotingsdiscussie.

We hanteren dezelfde cijferbron, namelijk het OESO-rapport. Op pagina 62 lees ik dat het OESO-gemiddelde in 1994 5,1 percent van het BGP bedroeg en het Belgisch gemiddelde 5,5 percent. Op pagina 10 lees ik dat het OESO-gemiddelde in 1997 is gestegen naar 5,6 percent, het Belgische cijfer wordt niet vermeld. Ik heb zelf het Vlaamse gemiddelde berekend : 4,9 percent. Deze daling baart me zorgen. Vroeger kreeg onderwijs 50 percent van de begroting, nu is dat nog 43 percent. Als die daling zich voortzet, vragen we om problemen.

Ik ben onlangs naar een studiedag over ICT geweest. Dat was bijzonder ontgoochelend. Als we niet meer te bieden hebben, zijn we aan het bluffpokeren. Nieuwe technologieën introduceren in het onderwijs vraagt meer inspanning dan het formeel agenderen. Het vraagt om visie en middelen.

De voorzitter : Minister Baldewijns heeft het woord.

Minister Eddy Baldewijns : Het verschil in visie waar u het over heeft is me nog steeds niet duidelijk. We moeten samen werken aan de vorming van een kwalitatief nog hoogstaander kennismaatschappij. Dat doen we ook. Als we cijfers citeren moeten we de nodige eerlijkheid aan de dag leggen. Als we de vergelijking met de ons omrin-

gende landen maken, moeten we ook de inspanningen van andere departementen, die het onderwijs ten goede komen, in rekening brengen.

Ik ben u dankbaar dat u het ICT-project nog eens aanhaalt. We kunnen op dat vlak als voorbeeld voor heel West-Europa dienen. We maken niet de fout die men in Nederland heeft gemaakt om alleen voor materiaal te zorgen en de nodige voorlichting en begeleiding van de leerkrachten te vergeten. Ik was niet op die studiedag aanwezig, en ik zal me er dan ook niet over uitspreken. Eén studiedag kan nooit voldoende zijn. Hoe graag we ook de lente hebben, één zwaluw kan de lente niet maken.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Chris Vandenbroeke tot de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de overheveling van FWO-mandaten naar het academisch kader

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Vandenbroeke tot de heer Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de overheveling van FWO-mandaten naar het academisch kader.

De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister-president, dit onderwerp kwam hier al aan bod toen we het voortgangsrapport-Dillemans bespraken.

We worden geconfronteerd met een snel verouderend zelfstandig academisch personeelsbestand. De basisfinanciering van het hoger onderwijs laat het afweten tegenover de instroom van studenten. De derde vaststelling dan : de inspanningen van financiële aard voor wetenschappelijk onderzoek en voor FWO-mandaten werden inderdaad gevoelig opgetrokken. Het gaat dan om zowel de beursmandaten als de postdoc-mandaten.

Mijnheer de minister-president, niettegenstaande zijn er toch nog een aantal fricties in het academische milieu. Wat is immers ook hier weer de

Vandenbroeke

visie ? U stelt : 'De zogenaamde vaste mandaten van het FWO moeten beter worden ingeschakeld in het academisch personeelsbeleid van de universiteiten.' Bij de toelichting van erector Dillemans hebben we in dit parlement ongeveer hetzelfde gehoord. Mijn vraag is echter wat hierbij precies de bedoeling is.

Er zijn uiteraard drie opties naar mogelijke instroom aan de universiteiten. Het gaat dan over het nieuwe personeel voor de invulling van de ZAP'ers. De drie mogelijkheden zijn de volgende. Men kan ten eerste externen aantrekken. Men kan ten tweede werken met assistenten, die hun carrière kennen. Ze zijn betrokken bij het onderwijs, en kunnen dan natuurlijk iets minder vlot doctoreren. Men kan ten derde ook met FWO'ers werken. Die kunnen met bekwame spoed op hun eigen terrein doctoreren. Ik weet zeer goed waarover ik spreek : zelf ben ik ooit nog op die manier kunnen starten. Het werd toen wel NFWO genoemd.

Mijnheer de minister-president, ik herhaal mijn vraag. Wat is nu in se de filosofie ? Aan de ene kant ageert men via assistenten vanuit de universiteiten. Dat circuit laat het echter veeleer afweten. Aan de andere kant levert u lovenswaardige inspanningen inzake mandaten FWO. U stelt dan ook dat die met bekwame spoed naar de universiteiten kunnen gaan. Mijnheer de minister-president, wat is de heersende filosofie ?

De voorzitter : Minister-president Van den Brande heeft het woord.

Minister-president Luc Van den Brande : Mijnheer de voorzitter, collega's, ik wil toch even de historie van de FWO-mandaten toelichten. Deze FWO-mandaten zijn ingevoerd vanaf 1974. De belangrijkste bedoeling ervan was een soort van wachtmandaat te zijn voor jonge, veelbelovende onderzoekers, in afwachting van het verkrijgen van een leerstoel. Dat was dus de initiële bedoeling. De zogenaamde vastheid is relatief, aangezien het hier gaat om contracten van onbepaalde duur. Er waren wel enkele extralegale voordelen, zoals een groepsverzekering en een overlijdensdekking. Daarnaast was er ook een speciaal regime wat betreft de lesbelasting – maximum vier jaaruur.

In de loop van de jaren tachtig en het begin van de jaren negentig was dit kader echter uitgegroeid tot een volstrekt parallel kanaal, naast de mandaten bij het academisch korps. Dit leidde natuurlijk tot heel wat problemen. Er was onduidelijkheid over

de promotiekansen van de FWO'ers in het academisch korps. In veel gevallen voeren ze wel de facto dezelfde opdrachten uit : onderzoek, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening.

Bovendien was er ook het gevaar van een budgettaire tijdbom bij het FWO, omdat er zo goed als geen rem stond op het bijbenoemen van permanente mandaten. Er was ook weinig overname van permanente mandaten in het academisch korps, aangezien hiertoe elke stimulus ontbrak.

In 1992 hebben we dit systeem tijdelijk stopgezet. Er konden geen nieuwe FWO'ers meer worden benoemd. Dit gaf aanleiding tot onrust. Dit gebeurde net voor we de nieuwe afspraken in het regeerakkoord 1992-1995 hebben ingebouwd. In 1994 zijn er in de nieuwe beheersovereenkomst met het FWO nieuwe maatregelen afgesproken om de cohorte van FWO'ers in dienst bij het FWO beter te beheersen. Dit is wat men daarna een 'voorwaardenbeleid' is gaan noemen.

Ik geef in dit verband kort vier punten aan. Er mogen op elk ogenblik maximaal 200 permanente FWO'ers zijn, met ook nog een maximum op de loonkosten. Deze 200 mandatarissen worden vijfjaarlijks geëvalueerd. Elk jaar moet het FWO tien permanente mandaten laten overgaan naar de universiteiten of – in geval van een slechte evaluatie – ontslaan. Indien op deze manier tien FWO'ers verdwijnen, mogen er tien nieuwe bijkomen, en wordt ook een achtergestelde schijf van afgerond 100 miljoen frank voor projectmatig onderzoek uitgekeerd. In 1992 was er dus een blokkering, en in 1994 zijn we overgegaan tot een beleid met voorwaarden.

Ik wens te herhalen wat ik vorige week heb gezegd tijdens de bijeenkomst van de VRWB. We hebben er in de politiek voor geopteerd om het dubbelmandaat af te schaffen omwille van een grotere duidelijkheid en coherentie. In de academische wereld loopt men echter nog met veel verschillende petten rond. Ik heb daar begrip voor, maar het is niet evident dat er eenzelfde houding wordt aangenomen inzake het algemeen wetenschapsbeleid, het FWO of standpunten binnen de VLIR. Nochtans gaat het in wezen om dezelfde mensen. Ik zeg dit met alle respect, maar we moeten wel beseffen dat dit soms leidt tot minder coherente benaderingen. De heer Baldewijns zal dit niet tegenspreken. Dat alles maakt het voor ons niet altijd gemakkelijk. Er wordt een standpunt geformuleerd door het FWO en een door de VLIR. Daarnaast is er ook een opinie in het algemeen wetenschapsbeleid.

Van den Brande

Op die manier worden de universiteiten ook in belangrijke mate geresponsabiliseerd, aangezien ze bij elke aanduiding van een nieuwe FWO'er in het achterhoofd moeten houden dat ze ook een FWO'er moeten overnemen. Dat is het effect van de communicerende vaten.

Mijnheer Vandenbroeke, het stemt me tevreden dat u, zoals altijd, mijn beleidsbrief nauwgezet hebt gelezen. Daarin staat inderdaad dat we een studie maken. We doen dat niet met twee wetenschappers aan de ene en twee aan de andere kant om zo tot een wetenschappelijke conclusie te komen. Het grappige dat daarover de ronde doet is niet geschikt voor het verslag. We bestuderen hoe de tweehonderd bestaande FWO'ers naar de universiteiten – met een oneerbiedig woord – kunnen worden 'gezapt' en hoe daar nog bijkomende ZAP-mandaten voor jonge veelbelovende onderzoekers kunnen worden gecreëerd.

Er zijn verschillende redenen waarom dit kan worden overwogen. Het fundamenteel onderzoek in Vlaanderen is volledig geconcentreerd in de universiteiten, ook in hoofde van de FWO'ers, die elk een gastuniversiteit hebben. Dat is niet het geval in andere landen zoals Frankrijk en Duitsland, die wel extra-universitaire kanalen en kaders hebben voor fundamenteel onderzoek. Hoewel in theorie de FWO'ers extra-universitair zijn, is zonder uitzondering elk van de tweehonderd FWO'ers actief binnen een bepaalde Vlaamse universiteit. Dat is de realiteit.

De meeste FWO'ers hebben de facto een dagtaak die volledig vergelijkbaar is met die van collega's die ab initio worden benoemd als ZAP. Zeker in vergelijking met de beginnende onderzoekers hebben ze dezelfde belasting als lesgever, dezelfde uitdaging als onderzoeker, en waarschijnlijk dezelfde aspiraties op het vlak van maatschappelijke dienstverlening. Dat blijkt uit de feiten, zowel in de exacte en toegepaste wetenschappen als in de geesteswetenschappen en de biomedische wetenschappen.

Gelijke statuten en een soepele overgang tussen de verschillende opdrachten van een academicus bieden optimale mogelijkheden om de onderzoekers, naargelang hun aard en evolutie, in te schakelen ofwel voor onderzoek alleen, ofwel in een opdracht die onderzoek, onderwijs en dienstverlening in een geïndividualiseerde mix omvat. Onderzoek en onderwijs is een duo dat we moeten samenhouden.

Zoals voorzien in onderwijsdecreet X, wordt aan de universiteiten gevraagd om regelmatig evaluaties te voorzien voor al hun ZAP-leden. Het was de bedoeling dat het FWO-korps uiteindelijk zou bestaan uit een keurgroep van toponderzoekers die op competitieve wijze hun mandaat moeten verdienen. Dat is ook in de praktijk gerealiseerd. De meeste FWO'ers hebben een zeer goed dossier.

Minder goed of slecht presterenden worden na een eerste negatieve evaluatie bijgestuurd, en na een tweede negatieve evaluatie ontslagen. Die evaluatie slaat echter slechts op het onderzoek van de betrokkene. Mocht deze een ZAP'er zijn geweest, dan zou hij ook negatief worden geëvalueerd voor wat betreft zijn onderzoek, maar zou men zijn taakomschrijving opnieuw hebben kunnen samenstellen met meer onderwijs of maatschappelijke dienstverlening. Indien de betrokkene op al deze gebieden ondermaats functioneert, moet ook de universiteit haar verantwoordelijkheid opnemen.

In elk geval, met een benadering die het mogelijk maakt om te 'zappen' voorkomt men sociaal pijnlijke ontslagen in de huidige procedures bij het FWO. Een bijkomend voordeel is dat de uniformisering van statuten en regelingen geldt voor alle onderzoekers van de universiteit. Zo bijvoorbeeld valt in het huidige bestel de permanente FWO-mandataris niet onder het decreet op de dienstverlening van de universiteit, wat in de praktijk een discriminatie inhoudt ten opzichte van zijn collega's ZAP'ers.

Samengevat bestaat het uitgangspunt van onze opdracht aan de administratie uit een rationalisatie en uniformisering met daarin duidelijke perspectieven voor de betrokkenen en voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in het algemeen.

Uw tweede vraag was of zich fundamentele tekorten voordoen. Er wordt op dit punt noch impliciet, noch expliciet een toegeving gedaan zoals u het stelt. De belangrijkste achterliggende motivaties voor deze operatie zijn degene die ik daarnet synthetisch heb opgesomd. Aangezien de FWO'ers in vele gevallen de facto al ingeschakeld zijn in het dagdagelijks werk aan de universiteit, zal het overzappen van deze FWO-mandaten niet veel veranderen aan het al dan niet bestaan van tekorten.

In uw derde vraag vroeg u waarom niet meteen in essentie wordt gedacht aan een verdere uitbreiding van het academisch kader onder de vorm van assistent-mandaten, zodat van daaruit een aangewezen versterking van het ZAP-kader kan volgen. Dat is

Van den Brande

een eventuele gedachtegang. Misschien moeten we toch stellen dat door de inhaalbeweging op het FWO, maar ook op het BOF en bij het IWT, de omkadering van tijdelijke mensen voor onderzoek – doctorandi en zogenoemde postdocs – substantieel is toegenomen tijdens deze zittingsperiode. De cijfers zijn gekend, en ik zal ze bij een andere gelegenheid meedelen.

In de verschillende reglementeringen werd ervoor gezorgd dat het tijdelijke kader beperkte didactische taken kan vervullen. De meesten doen dat ook. Weliswaar is er een formele definitie van het AAP of assisterend academisch personeel. De assistenten-mandaten zijn sterk in de minderheid in de meeste departementen en onderzoeksgroepen in vergelijking met het BOF, het FWO en het IWT. Vanuit de verantwoordelijkheid voor wetenschapsbeleid wil ik uiteraard werken aan de versterking van het onderzoekskader op een meer permanente basis, waarbij de mogelijke overdracht van de tweehonderd FWO-mandaten slechts een eerste stap kan zijn.

Mijnheer Vandenbroeke, ik hoop dat dit enkele nuttige toelichtingen zijn bij dat ene zinnetje in de beleidsbrief. Ik hoop dat we dit heel binnenkort kunnen afronden. Dat is trouwens slechts een kwestie van ten hoogste enkele weken.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Ludo Sannen tot de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de sekseverschillen in het onderwijs zowel wat betreft de leerlingen als leerkrachten en de mogelijke beïnvloeding van de leer- en ontwikkelingskansen van de leerlingen

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Sannen tot de heer Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de sekseverschillen in het onderwijs zowel wat betreft de leerlingen als leerkrachten en de mogelijke beïnvloeding van de leer- en ontwikkelingskansen van de leerlingen.

De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, deze vraag is een vervolg op de korte opmerking naar aanleiding van de begrotingsbespreking over de genderproblematiek en onderwijs, en de genderproblematiek en de invloed ervan op gelijke kansen in het onderwijs voor jongens en meisjes. Deze problematiek doet zich voor op twee vlakken. Enerzijds is er de toename en praktische veralgemening van de gemengde klassen in het basis- en secundair onderwijs, waarbinnen weinig diversificatie aanwezig is. LO is ongeveer het enige vak waar vormen van diversificatie bestaan voor een gemengde klas en school. Anderzijds is er de toenemende vervrouwelijking van het lerarenkorps. Dat zijn twee genderelementen in het onderwijs.

Eerst en vooral blijkt dat het bestaan van gemengde klassen een invloed zou hebben op zowel de prestaties van jongens als meisjes. Dat is wel maar een hypothese. Sommige wetenschappelijke studies in het buitenland hebben dit wel al aangetoond.

Gemengde klassen zouden bepaalde nadelige effecten hebben voor meisjes en hun leerprestaties. Die opmerking is wel niet nieuw. Reeds enkele jaren geleden zijn daarover een aantal onderzoeken verschenen. Binnen bepaalde vrouwenbewegingen werd al geïnsinueerd of het niet beter zou zijn terug te keren naar de gesplitste klassen en scholen. Er werd immers vastgesteld dat de ontwikkeling van meisjes gedeeltelijk wordt afgeremd in gemengde klassen. De oorzaken daarvan leken eerder te liggen in sociaal-culturele verschillen, en in het verschijnsel dat jongens en meisjes anders reageren en zich bijgevolg ook anders manifesteren en uitdrukken. Bovendien wordt in sommige onderzoeken beweerd dat meisjes onvoldoende aan hun trekken komen voor wiskunde en natuurkundige vakken in het secundair onderwijs.

Vrij recent bleek dat ook jongens enig nadeel zouden kunnen ondervinden in gemengde klassen in het secundair onderwijs. Als we de slaagpercentages, de waternivellsituatie en het niet-behalen van een diploma bekijken, is het in elk geval duidelijk dat jongens in het secundair onderwijs veel slechter scoren dan meisjes.

Dit is een eerste situatieschets. Gemengde klassen blijken dus enige invloed te hebben op prestaties en ontwikkelingskansen van zowel jongens als meisjes. Ik pleit niet voor de terugkeer naar gescheiden onderwijs, laat dat duidelijk zijn. We moeten wel oplossingen zoeken voor de negatieve invloeden van gemengd onderwijs. We moeten misschien hier en daar meer diversificatie toelaten.

Sannen

Onderwijs op maat van het kind moet trouwens op alle terreinen en ook om andere redenen worden toegepast.

In het buitenland heeft men al onderzoek verricht naar de consequenties van de vervrouwelijking van het lerarenkorps. Blijkbaar heeft dit invloed op het overdragen en doorgeven van kennis. In Vlaanderen wees een klein onderzoek uit dat zeker de sterke vervrouwelijking in het basisonderwijs negatieve effecten heeft op de jongens. De hypothese van deze studie luidt dat er zich een identificatieprobleem voordoet omdat de vaderfiguur ontbreekt. Los daarvan neemt de aandacht voor de genderproblematiek in onze samenleving toe. Het is niet meer fout om in deze maatschappij op de verschillen tussen jongens en meisjes, tussen mannen en vrouwen te wijzen.

Onlangs heeft het Thematische Netwerk voor de Lerarenopleiding in Europa een werkgroep opgestart om de relatie tussen de lerarenopleiding en de genderproblematiek op te volgen. Ik weet dat nog heel wat andere factoren de slaagkansen en het prestatievermogen beïnvloeden, maar uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat zowel kennisverwerving als -overdracht bij mannen en vrouwen fysisch verschillend verloopt. De man gebruikt slechts één hersenhelft bij de kennisverwerving, terwijl de vrouw met een duidelijker verbinding tussen de twee hersenhelften altijd kennis verwerft met beide hersenhelften. In het buitenland neemt men dit ernstig. Het lijkt me niet meer dan normaal om een studie aan te vragen om dit te onderzoeken in Vlaanderen.

Onderkent u de mogelijkheid van een verband tussen het gemengd onderwijs en het leer- en ontwikkelingsproces van zowel jongens als meisjes? Onderkent u het verband tussen de vervrouwelijking van het lerarenkorps en het leer- en ontwikkelingsproces van jongens? Hebt u hierover al enige wetenschappelijke indicaties? Zo ja, heeft dat gevolgen voor het toekomstige onderwijsbeleid? Bent u bereid om hierover verder wetenschappelijk onderzoek te laten uitvoeren?

De voorzitter : Mevrouw De Schamphelaere heeft het woord.

Mevrouw Mia De Schamphelaere : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik ben blij met deze vraag van de heer Sannen. Zeker het begin van zijn argumentatie kan ik bijtreden. Ik heb vroeger al gewezen op de mogelijke negatieve ge-

volgen van gemengd onderwijs voor meisjes. Buitenlandse studies hebben dat bevestigd. Sommige landen geven positieve wetenschappen bijvoorbeeld in gescheiden groepen. Mijn argumentatie werd toen afgedaan als aftands.

Intussen werd meer onderzoek verricht en komt de zwakke positie van jongens ook aan bod. Vooral in de basisschool kunnen jongens leerachterstand oplopen. Twintig jaar geleden was het wijzen op sociaal-culturele verschillen of de verschillen in kennisverwerving tussen mannen en vrouwen nog taboe. De nieuwe trend is om gendertraining te volgen.

Als men alle talenten van de organisatie wil gebruiken, moet men oog hebben voor de psychologische en de sociaal-culturele verschillen tussen mannen en vrouwen. Het kan nuttig zijn om deze vraag over genderverschillen bij kennisverwerving op jonge leeftijd eens te onderzoeken, en daar in ons onderwijsbeleid rekening mee te houden.

De voorzitter : De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik wil me vandaag niet uitspreken over de vraag of er genderverschillen zijn. Ik denk dat de contacten tussen de linker- en rechterhelft van de hersenen niet alleen met het geslacht te maken hebben. Maar stel dat dit toch zo zou zijn, is dat dan geen bijzonder sterk argument om wel aan coëducatie te doen? Tenslotte vormen mannen en vrouwen samen die samenleving, ook al pleit men nu voor huwelijken van mensen met hetzelfde geslacht. Ik heb daar overigens geen problemen mee. Ik heb daar niet meer problemen mee dan met het huwelijk zelf. Men is de rest van zijn leven sowieso op mekaar aangewezen. Waarom zou men dan coëducatie afvoeren, en dat contact uitstellen tot op het ogenblik dat men de school verlaat? Deelt de minister mijn mening dat dit contact er zo snel mogelijk moet komen?

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de voorzitter, ik deel de opvattingen van mevrouw De Schamphelaere niet. Ik heb geen enkel probleem met gemengde klassen en coëducatie. Ik denk wel dat een mogelijke oplossing berust in diversificatie. Zo een diversificatie kan soms ook omwille van andere redenen nuttig zijn. Maar het contact en het samenleren moeten zoveel mogelijk worden bevorderd.

De voorzitter : Minister Baldewijns heeft het woord.

Minister Eddy Baldewijns : Mijnheer de voorzitter, over dit onderwerp hebben we het tijdens de begrotingsbesprekingen ook al gehad. We hebben toen geprobeerd om de problematiek enigszins te kwantificeren, zonder daar op dat ogenblik beleidsconclusies aan te verbinden.

Vooraleer op de vragen van de heer Sannen te antwoorden, wil ik dieper ingaan op de betekenis van een aantal begrippen die hij gebruikt, en ook op hun empirische verschijningsvormen. In de eerste plaats wil ik zijn verwijzing naar het gemengd onderwijs onder de loep nemen. Als hij van gemengde scholen spreekt, dan denkt hij wellicht aan het aandeel van meisjes en jongens in de scholen. Zijn uitspraak dat vandaag bijna alle basisscholen gemengd zijn, is in zekere zin juist. 71 percent van de basisscholen is evenwichtig gemengd, want 40 tot 60 percent van de scholieren heeft hetzelfde geslacht, 8 percent is helemaal niet gemengd en de overige 21 percent scoort daar ergens tussenin. Deze gegevens van 1996 komen uit 'Vlaamse Onderwijsindicatoren 1998'.

De secundaire scholen vertonen een ander beeld : 38 percent is evenwichtig gemengd, 3 percent is helemaal niet gemengd. De overige 59 percent hebben een overwicht van meisjes of jongens. Het aandeel van de geslachten in het vrij secundair onderwijs ziet er nog anders uit : slechts 23 percent is evenwichtig gemengd, 4 percent heeft uitsluitend jongens- of uitsluitend meisjesleerlingen. Het gemengd karakter van scholen in Vlaanderen mag dus niet worden beschouwd als een situatie waarin meisjes en jongens in de scholen ongeveer gelijk zijn verdeeld.

In een groot aantal scholen is de opdeling van de leerlingenpopulatie volgens geslacht zeer ongelijk. Uit het gemengd karakter van een school kan men niet meteen besluiten dat ook de klassen gemengd zijn. Zelfs binnen evenwichtig gemengde scholen kunnen de geslachten sterk gescheiden zijn. Dat is zeker het geval waar bepaalde studierichtingen, zoals verpleegaspirant en mechanica worden aangeboden. Het is dus belangrijk met deze verschillende verschijningsvormen van gemengde scholen rekening te houden als men het effect ervan op de leerprestaties van de jongeren wil nagaan.

De heer Sannen gebruikt gemengde scholen en gemengd onderwijs blijkbaar als synoniemen. Dit zijn nochtans twee erg verschillende begrippen. Als

men over gemengde scholen spreekt, dan heeft men het gewoon over de aanwezigheid van meisjes en jongens in dezelfde school. Gemengd onderwijs of coëductie gaat verder. Het heeft te maken met het samen opvoeden van meisjes en jongens. Coëductie vooronderstelt een specifieke pedagogie die emancipatorische rol doorbreking en kansengelijkheid van meisjes en jongens expliciet ter harte neemt. De mate waarin scholen met meisjes en jongens coëductie realiseren, is zeer verschillend. Tot dusver zijn er geen onderzoeksresultaten beschikbaar over de realisaties en de meerwaarde van diverse vormen van coëductie.

Bij uw opmerkingen over de vervrouwelijking van het lerarenkorps wens ik eveneens een aantal kanttekeningen te plaatsen. Tijdens de begrotingsbesprekingen heb ik u reeds cijfermateriaal bezorgd over de mate van feminisering van het leerkrachtenberoep. Ik vat ze hier kort samen, want ik vind het goed dat we over dit onderwerp een gedachtewisseling kunnen hebben.

Van een toename van vrouwen in het leerkrachtenkorps is vooral in het basisonderwijs sprake. We tellen vandaag een ruime driekwart, namelijk 77,3 percent van het vastbenoemd onderwijzend personeel in het gewoon basisonderwijs, waar dit tien jaar geleden amper 73 percent bedroeg. Bij de vastbenoemde personeelsleden in het secundair onderwijs is er een nagenoeg gelijke verhouding van mannen en vrouwen. Waar het aandeel van vrouwen tien jaar geleden 49 percent bedroeg, is een lichte stijging merkbaar en maken zij vandaag 52 percent uit van het totaal. Voor de tijdelijke leerkrachten, zowel in secundair als basisonderwijs, liggen de respectieve percentages vrouwelijke leerkrachten net iets hoger.

Tot slot wens ik nog even stil te staan bij de problematisering van het leer- en ontwikkelingsproces van jongens. Dat jongens globaal genomen slechtere studieresultaten behalen dan meisjes is geen recente vaststelling. Met de gelijke participatie van meisjes en jongens aan het secundair onderwijs, constateerde men dat meisjes in het algemeen beter presteren op school dan jongens. Ze moeten minder vaak een jaar overdoen en maken meer dan de helft uit van het aantal gediplomeerden van het secundair onderwijs. Ik verwijs hierbij naar een publicatie van De Metsenaere, Vanherck en Van Nuland uit 1994 en naar het LOSO-onderzoek van Van Damme uit 1998.

Voor alle jaren en alle onderwijsvormen geldt dat 12 percent van de jongens een C-atteest krijgt, tegenover slechts 6 percent van de meisjes. Dit is een

Baldewijns

cijfer uit het tijdschrift Klasse van 1995, dat in april 1997 werd herhaald. In het schooljaar 1994-95 moest 8,7 percent van de jongens en 4,9 percent van de meisjes een jaar overdoen in het voltijds secundair onderwijs, dit volgens de Onderwijsindicatoren uit 1998.

Meisjes studeren in grotere aantallen dan jongens af in het ASO. Jongens volgen frequenter TSO en BSO. Het zogenaamde waternetstelsel waarover we het hier al dikwijls hebben gehad, komt sterker tot uiting bij de jongens. Sedert de gelijke doorstroming van meisjes naar het hoger onderwijs, wordt ook daar vastgesteld dat meisjesstudenten globaal gezien betere studieresultaten behalen. Deze vaststellingen beperken zich daarenboven niet tot Vlaanderen maar gelden voor alle West-Europese landen.

De betere studieresultaten van de meisjes mogen ons evenwel niet blind maken voor de kansengelijkheid in het onderwijs ten aanzien van meisjes. Meisjes komen nog steeds terecht in andere en bovendien zwakkere studierichtingen dan jongens wat betreft de arbeidsmarktvooruitzichten. De overtuiging dat er inherente verschillen tussen meisjes en jongens bestaan, heeft een belangrijke invloed uitgeoefend op de organisatie en de structuur van het onderwijs. Deze invloed werkt nog altijd door. De afkalvende meisjespopulatie in het beroepsonderwijs heeft te maken met het structurele gegeven dat het studie-aanbod voor meisjes in het BSO en TSO weinig gevarieerd is en vaak weinig toekomstkansen biedt. Dit haal ik uit een publicatie van Nicole Van Coillie in Klasse van 1997. Met dit gegeven zal trouwens rekening moeten worden gehouden bij de uitwerking van de modularisering van het BSO en het TSO. Ondanks hun betere studieresultaten moeten vrouwen op de arbeidsmarkt nog steeds het onderspit delven.

Mijnheer de voorzitter, uit wat voorafgaat blijkt reeds dat mijn antwoord op de vragen van de heer Sannen zeer genuanceerd zal zijn en dat bijkomende onderzoeksvragen hierdoor worden opgeworpen. Dit was toch de slotvraag van de heer Sannen. Uit hoofdzakelijk buitenlands onderzoek kunnen geen eenduidige conclusies worden getrokken ten aanzien van de invloed van gemengde scholen en gemengd onderwijs op de leerprestaties van meisjes en jongens. Verscheidene onderzoeken wijzen erop dat leerkrachten in gemengde scholen vaak onbewust vooral de jongens in de klas stimuleren. Nederlandse onderzoekers brachten aan het licht dat leerkrachten meer tijd en aandacht aan de jon-

gens schenken, hen een ander soort vragen voorleggen en ze beter begeleiden met advies, hulp of schouderklopjes.

Ander onderzoek toont aan dat meisjes in gemengde klassen minder goed presteren dan in meisjesklassen. Dit haal ik uit het Handboek Vrouwenstudies van Roggeman en Plateau uit 1994. Volgens nog een ander onderzoek zou de gefeminiseerde context van gemengde basisscholen gedragsmoeilijkheden bij jongens aanzwengelen en op die wijze hun leerprestaties negatief beïnvloeden. Dit is een stelling van bijvoorbeeld Sexton uit 1969 en Piché en Planté uit 1991. Er is ook literatuur die aangeeft dat juist deze feminisering de meisjes en ook bepaalde categorieën jongens ten goede zou komen, dit volgens Burke, gesteld in 1989.

Gemengd onderwijs zou volgens Vlaams onderzoek een negatieve invloed hebben op het welbevinden van jongens. Hiervoor verwijs ik naar de studie van Brutsaert uit 1993, waarnaar ook de heer Sannen heeft verwezen. In Engeland en Duitsland gaan er recent weer stemmen op tegen het ongenueanceerd inrichten van gemengd onderwijs. Als alternatief wordt een reflexieve coëducatie voorgesteld, die erin bestaat meisjes en jongens voor sommige vakken apart les te geven. De zelfverzekerdheid van meisjes, vooral in vakken zoals wiskunde, fysica en chemie zou vergroten indien ze apart les kregen. Anderzijds zouden de jongens een extra duwtje krijgen indien ze vreemdetalenonderricht zonder de meisjes kunnen volgen. Consensus daarover bestaat er in geen geval.

Onderzoek dat de invloed van gemengde scholen op het leer- en ontwikkelingsproces van meisjes en jongens nagaat, zal in de eerste plaats duidelijk moeten maken welke aspecten van gemengde scholen hierbij van belang zijn. Gaat het om het samenzitten van meisjes en jongens in dezelfde klas of in de school? Gaat het om een numerieke meerderheid van meisjes of jongens in de klas of in de school? Gaat het om een vrouwelijke versus mannelijke cultuurcontext van een gemengde school? Gaat het om coëducatie en om welke aanpak daarvan?

Over de mogelijke impact van de vervrouwelijking van het lerarenberoep op het leer- en ontwikkelingsproces van jongens bestaat er evenmin eenduidigheid in het uitgevoerde onderzoek. Bepaald onderzoek gaat ervan uit dat een groter aandeel vrouwen in het leerkrachtenkorps leidt tot een vervrouwelijking van de schoolcontext en de schoolcultuur. Recent Brits onderzoek vond dat meisjes

Baldewijns

netter, nauwkeuriger, vlijtiger en volgzamer zijn dan jongens. Deze kenmerken zouden door de leerkrachten, en in het bijzonder de vrouwelijke leerkrachten, meer worden aangemoedigd en beloond.

Een verklaring voor de verschillende leerprestaties van meisjes en jongens die we in buitenlands onderzoek aantreffen, is dat meisjes een groter aanpassingsvermogen hebben aan de schoolomgeving. Dat blijkt onder meer uit een studie van Dauber et al. uit 1993 en uit een studie van Byrd et al. uit 1994. Dit aanpassingsvermogen en het onaangepaste gedrag van jongens zouden toenemen naarmate er meer vrouwelijke leerkrachten zijn.

In het onderzoek van Brutsaert dat recent de pers haalde werd de leerachterstand van meisjes en jongens gerelateerd aan het percentage vrouwelijke leerkrachten en het percentage meisjesleerlingen in de school. Deze variabelen worden beschouwd als een indicatie van de vervrouwelijking van de leercontext waarin de leerlingen zich bevinden. Brutsaert vindt geen effect van de vervrouwelijking van de leerkrachten op de differentiële leerachterstand van de leerlingen, maar vindt wel een effect van het percentage meisjes op de school. Om uitsluitsel te krijgen over de onderzochte effecten is het evenwel noodzakelijk de conceptualisering en de statistische analyse te verfijnen.

Het is duidelijk dat de houding van leerkrachten en de interacties met hun leerlingen meer aandacht vanuit een genderperspectief verdienen. Leerkrachten – zowel mannen als vrouwen – moeten zich bewust zijn van de uiteenlopende aard van de verschillen bij hun leerlingen. Ze moeten weten hoe ze daarmee moeten omgaan en moeten daar ook in het lesgeven expliciet rekening mee houden.

In Vlaanderen is tot nu toe weinig verklarend onderzoek verricht over de verschillen in leervorderingen en leerprestaties tussen jongens en meisjes. Diverse factoren kunnen bijdragen tot verschillen in geslachtsgebonden leerresultaten. Het al dan niet gemengd zijn van een onderwijsomgeving, maar ook andere school- en klaskenmerken kunnen daartoe bijdragen. We kunnen verder ook denken aan de sociale achtergrond van de leerlingen, aanmoedigingen van de ouders, interacties tussen leerkrachten en leerlingen, curriculumdoelen en hun aanbieder, zelfconcept en attitudes van de leerlingen ten aanzien van uiteenlopende vakken.

Mijnheer de voorzitter, collega's, het is zeker nodig dat we daar een beter zicht op krijgen. Ik kan u verzekeren dat ik daar in de opdrachten voor wetenschappelijk onderzoek de nodige aandacht aan zal besteden.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de minister, ik ben ten eerste verheugd met uw antwoord. U hebt de situatie heel duidelijk geschetst. U hebt ook de nodige nuanceringen aangebracht. Daarnaast hebt u ook zeer goed de moeilijkheidsgraad van die problematiek binnen het onderwijs aangegeven. Ik ben uiteraard vooral blij dat u duidelijk stelt dat dit aanleiding zal geven tot bijkomend wetenschappelijk onderzoek.

De voorzitter : Mevrouw Verwimp heeft het woord.

Mevrouw Cecile Verwimp-Sillis : Mijnheer de minister, er ontbreekt toch wel een element in uw antwoord. U hebt gezegd dat 12 percent van de jongens en 6 percent van de meisjes een C-attest hebben. Hebt u er ook zicht op in welk jaar van de zes jaar durende middelbare cyclus ze dat C-attest behalen ? Jongens zijn inderdaad iets minder snel rijp dan meisjes. In het derde en vierde jaar van het middelbaar is dat verschil zeer duidelijk zichtbaar. Meisjes zijn dan veel rijper dan jongens. In het vijfde en zesde jaar halen de jongens hun achterstand wel weer in. Ik neem aan dat de achterstand van de jongens dus vooral in die twee jaar ontstaat. Als ze dan de schade kunnen beperken, komen ze er waarschijnlijk toch nog goed uit. Is dat inderdaad zo ?

Minister Eddy Baldewijns : Mevrouw Verwimp, u maakt een belangrijke opmerking. We zouden inderdaad meer gedetailleerde cijfers kunnen geven. Ik ben evenwel oprecht : het antwoord heeft heel wat werk gevraagd van onze administratie en ik ben die mensen daarvoor dankbaar. Ik vond het goed om het zo uitgebreid te brengen.

Uw bedenking is echter terecht, want we kunnen ook zeggen waar de problemen in het curriculum zijn opgetreden. Een ding is echter zeker : het algemene cijfer van twaalf percent tegenover zes percent blijft. Dat is het belangrijkste. Voor een remediëring kan het echter inderdaad belangrijk zijn om het preciezer te situeren.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Karel De Gucht tot de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de anciënniteit van leerkrachten die in opdracht van de VVOB in het buitenland hebben gewerkt

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer De Gucht tot de heer Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de anciënniteit van leerkrachten die in opdracht van de VVOB in het buitenland hebben gewerkt.

De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik heb een eenvoudige vraag. U kent de problematiek beter dan ik. Er zijn leerkrachten die gedurende enkele jaren werken voor de VVOB in opleidings- en onderwijsprogramma's in het buitenland. Ze hebben daar eigenlijk een arbeidsovereenkomst zoals in de privé-sector. In de praktijk zijn ze echter leraren.

Vlaanderen levert een positieve bijdrage door leerkrachten ter beschikking te stellen. Op dit ogenblik is dat een van de belangrijkste instrumenten van de ontwikkelingssamenwerking van Vlaanderen. Dat is positief.

Met tussenpozen uit die groep echter de vraag of de Vlaamse overheid niet bereid is om enig respect en waardering te betonen door deze arbeid te laten meetellen in hun anciënniteit als leerkracht. In het verleden is er al een decretaal initiatief geweest om dit op te lossen. Het lijkt me ook een eenvoudige zaak. Ik kan me niet indenken dat dit verregaande budgettaire gevolgen zou hebben.

Concreet is de vraag, mijnheer de minister, of u hier niet iets aan kunt doen. U hebt geregeld een vuilbakdecreet. We slaan u daar mee om de oren, zeggende dat het een echte schande is. Dat is het natuurlijk ook. (*Gelach*)

Als u dan toch zeult met dit soort van vuilbakdecreten, kunt u dan niet eens iets positiefs doen en deze problematiek aanpakken door de anciënniteit van deze mensen te laten meetellen door ze te regulariseren ? Dat zou een erkenning kunnen inhouden voor de belangrijke inzet van onze Vlaamse jongeren in het buitenland.

De voorzitter : Mevrouw Verwimp heeft het woord.

Mevrouw Cecile Verwimp-Sillis : Mijnheer de Gucht, u spreekt over een decretaal initiatief in het

verleden. Het gaat dan misschien over een ver verleden. In het unitaire België, toen onderwijs nog een federale materie was, was dat al een probleem van de Technische Coöperatie. Behoort dat ook tot uw voorstel ?

De heer Karel De Gucht : Er was ooit een decreet in voorbereiding om dat op te lossen. Die poging is gestrand. Ook toen onderwijs een Vlaamse aangelegenheid werd, kwam dit herhaalde keren ter sprake. Dit is een blijvende verzuchting. Er waren al decretale oplossingen in de maak, maar geen enkele haalde de eindmeet. Kunt u dat niet blijvend oplossen met het onderwijsdecreet XI ?

De voorzitter : Ik onderschrijf de vraag van de heer De Gucht. Ik ben met de vorige minister van Onderwijs op werkbezoek geweest in Zuid-Afrika. Ik heb gezien dat men daar in minder comfortabele omstandigheden bijzonder verdienstelijk werk levert. Die leerkrachten hebben minstens evenveel recht op een verloning die zich vertaalt in anciënniteit.

Minister Eddy Baldewijns : Om volledig zicht te krijgen op dit onderwerp en een volledig antwoord te kunnen geven, zou ik het hele juridische kader en de geschiedenis van de VVOB moeten schetsen. Hetzelfde geldt voor de samenwerkingsmodaliteiten die via verschillende akkoorden tot stand kwamen en hun invloed hadden op de aard van de contracten. Ik zal dit alles aan het antwoord laten toevoegen.

Ik deel u enkele statistische gegevens mee. Niet alle coöperanten zijn tewerkgesteld als VVOB-coöperanten in de reguliere onderwijsprogramma's. In 1996 had de VVOB bijvoorbeeld 94 coöperanten werkzaam in het onderwijs in het buitenland en 47 in andere sectoren zoals volksgezondheid, parastaten en onderzoekscentra. In 1997 bedroeg het aantal coöperanten in het onderwijs 96 en waren er 43 tewerkgesteld in andere sectoren. In 1998 bedroeg dat aantal respectievelijk 72 en 94.

Het is op dit moment niet duidelijk hoeveel coöperanten hun onderwijscarrière hebben aangevat bij de VVOB en daarna eventueel de overstap hebben gemaakt naar het reguliere Vlaamse onderwijsstelsel. Indien het louter statistisch over 25 personen zou gaan, wat een mogelijkheid is, en het daarbij geaggregeerde licentiaten zijn, geeft de erkenning van zes jaar dienstanciënniteit een baremiërs verschil van 210.000 frank op jaarbasis voor één leerkracht. Voor het pakket van 25 leerkrachten gaat het dan om een bedrag van 5,25 miljoen frank. Dit is om een idee te geven. Het is dus

Baldewijns

zeker geen spectaculair initiatief dat we moeten nemen, maar de zaken moeten wel duidelijk worden gesteld.

Het is de vereniging en de VVOB-coöperanten bekend dat ze als privé-instelling optreedt voor de tewerkstelling van de coöperanten, en dus ook geen mogelijkheden aanbiedt inzake erkenning van anciënniteit en dergelijke zaken meer in het Vlaamse onderwijssysteem. Dat is de huidige toestand.

In de voortgangsbewaking van dossiers van coöperanten uit het onderwijs die hun tewerkstelling hebben beëindigd, is het ook niet bekend wat de doorstroming is naar het statutair onderwijs in Vlaanderen, of naar eventueel een betrekking als ambtenaar. Anderzijds heeft de vereniging haar aanwervings- en personeelsbeleid in het recente verleden sterker afgestemd op dat van de Vlaamse Gemeenschap. Hierdoor worden nu ook de voorwaarden geschapen om na te gaan of er niet kan worden overgegaan tot de valorisatie van de diensten die werden gepresteerd in het kader van de VVOB.

Ik ben dus graag bereid om deze aangelegenheid ten gronde te laten onderzoeken. Of deze oefening klaar zal zijn voor het genummerde decreet XI, kan ik niet garanderen. We zullen wel proberen om dit zo snel mogelijk te doen.

De voorzitter : De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de minister, het gaat mij hier niet over het onderwijsdecreet XI. Mij gaat het erom dat er een oplossing komt. Het toeval wil dat we ons aan het eind van een regeerperiode bevinden. Ik weet wel dat er een continuïteit van bestuur is, maar voor dit soort van zaken kan dat toch wel problemen geven. Bij de start van een nieuwe regeerperiode zal hier niet onmiddellijk aandacht aan worden besteed. De nieuwe minister van Onderwijs, wie dat ook moge zijn, zal eerst aan zijn plaats in de geschiedenis

denken. Daarna pas zal hij opnieuw aan het VVOB beginnen te denken. Dat is normaal, logisch en menselijk.

Mijnheer de minister, als u het wilt regelen, doet u dat dan vóór de verkiezingen. Of dat nu in het onderwijsdecreet XI gebeurt, of via een afzonderlijk stuk dat door alle fracties wordt ondertekend, doet er niet toe. Het belangrijkste is dat het wordt geregeld vóór de verkiezingen. Anders zal het nog twee of drie jaar duren.

De voorzitter : Minister Baldewijns heeft het woord.

Minister Eddy Baldewijns : Mijnheer de voorzitter, de methodiek om ertoe te komen, is niet belangrijk. Zoals de heer De Gucht zegt, is het belangrijk dat we ertoe komen. We doen het voorbereidend werk en zullen vervolgens zien op welke wijze dit kan worden ingebracht.

De heer Karel De Gucht : Als ik het goed begrijp is de CVP het daarmee eens. Ik veronderstel dat ook de SP akkoord gaat. We kunnen dat perfect met alle democratische fracties doen.

De voorzitter : Ik neem aan dat iedereen het daarmee eens is.

Minister Eddy Baldewijns : Het gaat zeker niet over de budgettaire impact of de ingewikkelde regelgeving. We moeten enkel de garantie hebben dat we alle situaties kunnen vatten. Dat vraagt wat voorbereidend werk.

De voorzitter : Er is het engagement van de minister.

Het incident is gesloten.

– *Het incident wordt gesloten om 15.50 uur.*
